

แหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นเพื่อใช้ในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา
ของอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี

LOCAL COMMUNITIES LEARNING RESOURCES FOR LEARNING SOCIAL
STUDIES OF KHOK SAMRONG DISTRICT, LOPBURI PROVINCE

คมกริช บุญเขียว *

Khomkrit Bunkhiao

ศธาวัช ศรียา **

Kathavut Sriya

Corresponding Author Email: zoroman2_19@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) สำรวจแหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นเพื่อใช้ในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี 2) ศึกษาศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นของอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย การสำรวจภาคสนาม และการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู เจ้าอาวาส ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชน จำนวน 20 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อจัดประเภทแหล่งเรียนรู้และวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่น

ผลการวิจัย พบว่า

1. แหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นเพื่อใช้ในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาได้ โดยสามารถจัดประเภทตามความโดดเด่นได้ 3 ประเภทได้แก่ 1) แหล่งเรียนรู้ด้านประเพณีและความเชื่อ 2) แหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ และ 3) แหล่งเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

2. ศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นในอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับการค้นคว้าเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ยุคโบราณ และเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของสังคมมนุษย์ในดินแดนของไทย รวมทั้งศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมชุมชนให้แก่คนรุ่นหลังโดยเฉพาะประเพณีความเชื่อ ที่มีชื่อเสียงของชุมชน และศักยภาพเพื่อกิจกรรมในเชิงทัศนศึกษาทั้งในเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: แหล่งเรียนรู้, ชุมชนท้องถิ่น, การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to explore learning resources of local communities for learning social studies in Khok Samrong District 2) to study the potential of local community learning resources in Khok Samrong District Lopburi. The research was a qualitative research by synthesizing data from research papers, field survey and interview.

* คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

The key informants were the village headman, the village headman, the teacher, the abbot, the village philosopher, Village elders and 20 public and private officials, then used the data for analysis and synthesis to classify learning resources and analyze the potential of learning resources of local communities.

The result of this research found that:

1. To explore learning resources of local communities for learning social studies in Khok Samrong District, Lopburi province. It is a learning resource that can be used in studying social studies. They can be classified according to their distinctiveness into 3 types: 1) learning centers on traditions and beliefs 2) learning about history and 3) learning environments.

2. Potential of local community learning resources in Khok Samrong district Lopburi province. It has the potential to be developed as a learning resource for researching ancient human settlements, and is a learning center about the development of human society in Thailand as well as the potential to be a source of learning about community culture for future generations, especially traditions famous beliefs of the community and potential for field trip activities in cultural, history, geography, agriculture and environment.

Keywords: Learning resources, Local communities, Learning social studies

บทนำ

ในปัจจุบันการศึกษาไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การเรียนรู้ในห้องเรียนหรือในสถาบันการศึกษาเท่านั้น แต่การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกสถานที่และตลอดเวลา การเรียนรู้ในยุคสังคมแห่งการเรียนรู้จะต้องมุ่งเน้นการบูรณาการเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล (พิมพ์พันธ์ เดชคุปต์, 2553, น. 3) โดยการเรียนรู้ที่เกิดจากสิ่งต่างๆรอบตัวทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงนอกห้องเรียนและสิ่งแวดล้อมรอบตัว จะส่งผลให้ผู้เรียนมีการพัฒนาความรู้ในทุกด้าน พร้อมทั้งช่วยในการสร้างจิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นอีกด้วย ดังนั้นการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน จึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่าและเป็นประโยชน์

มากที่สุด ช่วยทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เป็นการสร้างทักษะทั้งการความรู้ ความจำ การสังเกต และเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งที่อยู่รอบตัว (ประยูรวงศ์จันทรา, 2555, น. 346-347) ด้วยเหตุนี้การสำรวจและศึกษาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนสามารถใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ทั้งด้านการประกอบอาชีพและการท่องเที่ยวในอนาคต

การเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ เน้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมและธรรมชาติแวดล้อม ลักษณะของโลกทางกายภาพ ระบบเศรษฐกิจและการบริหารทรัพยากร ความเป็นพลเมืองดี ตลอดจนการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ (ชรินทร์ มั่งคั่ง,

2560, น.22) ดังนั้นแหล่งการเรียนรู้ที่ดีที่สุดจึงเป็นการเรียนรู้จากแหล่งวิทยาการของจริง หรือการสร้างประสบการณ์จริง ประกอบกับการเรียนรู้วิชาในสาขาวิชาสังคมศึกษามีทั้งวิชาภูมิศาสตร์มีลักษณะเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ต้องใช้วิธีการศึกษาหาความรู้ โดยหาคำตอบอย่างเป็นเหตุเป็นผล และสามารถนำไปใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติและสิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัว วิชาประวัติศาสตร์ที่ต้องเรียนรู้ความเป็นมาของมนุษย์ หรือวิชาสังคมวิทยาที่ต้องศึกษาจากการดำรงชีวิตของคนในสังคมชุมชน ดังนั้นแนวทางการเรียนรู้จึงต้องอาศัยแหล่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย อยู่ใกล้ตัว ด้วยเหตุนี้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจึงเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง

จากความสำคัญและประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นดังกล่าว นำมาซึ่งการศึกษาเพื่อสำรวจแหล่งเรียนรู้สำหรับนำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้ศึกษาจากของจริงซึ่งมีความจำเป็นมากในการศึกษาปัจจุบัน เพราะการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ตามความสามารถและความต้องการของผู้เรียน โดยใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นจะส่งเสริมความรักความหวงแหนและเกิดความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น แต่การจะส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่นได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการสำรวจจำแนก และส่งเสริม เพื่อนำมาใช้ใน

การศึกษาอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์

1. สำรวจแหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นเพื่อใช้ในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นของอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 20 คน โดยมีการกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้นำชุมชน ประกอบด้วยผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ครู เจ้าอาวาส เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และเอกชน และผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโสในหมู่บ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยใช้การเก็บข้อมูลแบบลูกโซ่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ของอำเภอโคกสำโรง

2.2 แบบสำรวจภาคสนาม

2.3 แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง

3. วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

3.1 การสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัย โดยศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลทั้งห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ทั้งในรูปแบบของสารสนเทศ ข้อมูลทางราชการ และงานวรรณกรรมต่างๆ

สำหรับการนำไปสู่กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูล

3.2 การสำรวจภาคสนาม โดยเป็นการเก็บข้อมูลพื้นที่จากการสำรวจข้อมูลภาคสนามรวบรวมข้อมูล เพื่อเก็บข้อมูลจากพื้นที่จริง มีการบันทึกภาพ บันทึกพิกัดทางภูมิศาสตร์ แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างแผนที่และนำข้อมูลไปจัดหมวดหมู่แหล่งเรียนรู้ต่อไป

3.3 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักในประเด็นวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประเพณีความเชื่อ และลักษณะทางสิ่งแวดล้อมของแหล่งเรียนรู้ในอำเภอโคกสำโรง

4. การตรวจสอบข้อมูล

4.1 การตรวจสอบข้อมูลใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการ โดยการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสารสารสนเทศ การสัมภาษณ์ การสังเกต และ

การสำรวจพื้นที่ ในการรวบรวมข้อมูลเรื่องแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น

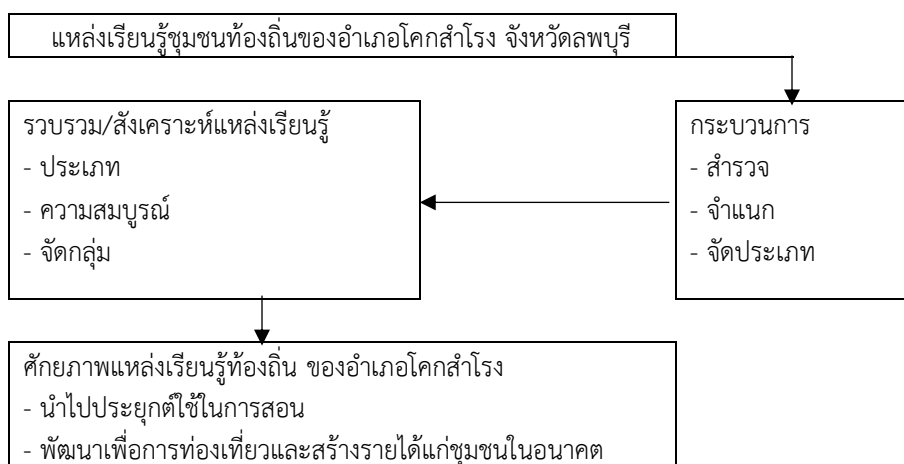
4.2 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยตรวจสอบข้อมูลที่ได้ว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้องตามข้อเท็จจริง โดยใช้การตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล จาก เวลา สถานที่ และบุคคล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 นำข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่างๆ มาตรวจสอบ เพื่อหาความถูกต้อง จากหลักฐานของหน่วยราชการ เอกสารวิชาการ คำบอกเล่าจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลของชุมชน จากแบบสอบถาม และการสำรวจภาคสนาม

5.2 นำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วมาจัดระบบข้อมูลตามประเภทของแหล่งเรียนรู้

5.3 นำผลการศึกษาที่ได้มาเรียบเรียง วิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งเรียนรู้เพื่อประเมินว่า แหล่งเรียนรู้แต่ละแห่งมีศักยภาพ และ มีความเพียงพอต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างไร



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ประเภทแหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่น
ของอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี

1.1 แหล่งเรียนรู้ด้านประเพณีและ
ความเชื่อ

เขาวงพระจันทร์

เป็นเขาที่มีความสูงมากที่สุดของ
จังหวัดลพบุรี และเป็นภูเขาที่มีชื่อเสียงเป็นที่
รู้จักของเมืองลพบุรีมาช้านาน โดยภูเขา
ยังเป็นที่มาแห่งตำนานเมือง เรื่องท้าวทกขนา
กและเรื่องพระเจ้ากรุงจีนโดยทุกปีประมาณช่วง
เดือนกุมภาพันธ์จะมีประเพณีขึ้นเขาวง
พระจันทร์ซึ่งเป็นประเพณีสำคัญของชาว
จังหวัดลพบุรี

เขาตะเภา

เป็นภูเขาที่มีลักษณะเป็นเขาโดด เป็น
ภูเขาที่มีตำนานเกี่ยวกับพ่อค้าชาวจีนที่เดิน
ทางเข้ามาติดต่อค้าขายด้วยจนเกิดเหตุเรือ
สำเภาล่ม ต่อมาจึงกลายเป็นภูเขาซึ่งมี
ลักษณะคล้ายเรือสำเภาล่มตะแคงอยู่
ชาวบ้านจึงเรียกว่า “เขาตะเภา” อยู่ทิศ
เหนือของเขาวงพระจันทร์

เขาจระเข้

เป็นเทือกเขาสูงมีรูปร่างคล้ายจระเข้
ได้มีการสร้างวัดชื่อวัดกุ่มภารัตนาราม สร้าง
เมื่อปี พ.ศ. 2521 ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นวัด
เขาจระเข้ ลักษณะเด่นของภูเขาเป็นรูปคล้าย
จระเข้และตรงบันไดทางขึ้นภูเขามีการสร้าง
รูปปั้นจระเข้ตามความเชื่อของคนในท้องถิ่น

1.2 แหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์

บ้านพรหมทินใต้

แหล่งโบราณคดีพรหมทินใต้เริ่มมีการ
สำรวจค้นคว้าเมื่อปีพ.ศ. 2529 โดยกรม
ศิลปากรที่ได้เข้ามาทำการสำรวจเมือง

โบราณในเขตจังหวัดลพบุรี ซึ่งได้พบเมือง
โบราณหลายแห่งรวมไปถึงเมืองโบราณบ้าน
พรหมทินใต้ จากการสำรวจครั้งนั้นพบ
หลักฐานประเภทเศษภาชนะดินเผาตั้งแต่
เนื้อธรรมดาจนถึงเนื้อแกร่ง การตกแต่งแบบ
ไม่ประณีตมาก สันนิษฐานว่าภาชนะเหล่านั้น
ผลิตขึ้นในชุมชน และยังพบเครื่องถ้วยแบบ
จีนสมัยราชวงศ์หมิง ภาชนะรูปแบบไหขอม
เครื่องเคลือบจากกลุ่มเตาศรีสัชฌาย์ รวมทั้ง
ยังพบบันทึกภาษาบาลี อักษรปัลลวะราวพุทธ
ศตวรรษที่ 11-12 และอักษรหลังปัลลวะราว
พุทธศตวรรษที่ 13

แหล่งโบราณคดีบ้านดงมะรุ้ม

บ้านดงมะรุ้มเป็นเมืองโบราณที่มีคูน้ำ
คันดินรอบลอบ คาดว่ามีอายุเก่าแก่ออย่าง
น้อยตั้งแต่ราว พุทธศตวรรษที่ 12 และยังคง
สภาพแวดล้อมโบราณสถานที่ดียังไม่มีการ
เปลี่ยนแปลง แหล่งโบราณสถานบ้านดง
มะรุ้มนั้นปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีอย่าง
น้อย 2 สมัย ปัจจุบันแหล่งโบราณคดีบ้านดง
มะรุ้มแห่งนี้ยังอยู่ในสภาพดี และยังคงมีคู
เมืองและมีคันดินล้อมรอบสูง รวมทั้งได้มีการ
ส่งเสริมดำเนินการศึกษาแหล่งโบราณคดี
บ้านดงมะรุ้มจนเป็นแหล่งการศึกษา ด้าน
ประวัติศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดลพบุรี
จนถึงปัจจุบัน

บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์สมัยพระนารายณ์

บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ พบอยู่ในบริเวณหนอง
เขาช้างนอน มีลักษณะเป็นบ่อน้ำขนาดเล็ก
เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 6 นิ้วเป็นบ่อน้ำ
ที่มีน้ำซึมออกมาจากกันบ่อตลอดทั้งปี
บริเวณบ่อเป็นลักษณะหินทรายขนาดใหญ่
สันนิษฐานว่าในรัชสมัยของสมเด็จพระ
นารายณ์มหาราชได้เสด็จมาคล้องช้างและ

ทรงให้นายช่างหลวงที่ตามเสด็จมาด้วยชุดเจาะบ่อเพื่อนำน้ำบาดาลมาใช้เพื่อสำหรับทรงเสวยและเลี้ยงไพร่พล ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ บางคนนำมาเป็นกระษัยยาในการรักษาโรค บริเวณนั้นจึงมีศาลเทพารักษ์ ซึ่งผู้เฒ่าผู้แก่เรียกว่าศาลเจ้ากังจิ้น ปัจจุบันหนองช้างนอนและบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์มีองค์การบริหารส่วนตำบลวังเพลิงได้เข้าไปปรับปรุงภูมิทัศน์ เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และทางโบราณคดี

1.3 แหล่งเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

แหล่งแกะสลักหินทราย บ้านหนองแล้ง แหล่งแกะสลักหินทรายบ้านหนองแล้ง ตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี เกิดจากการประกอบอาชีพแกะสลักหินทรายของชาวบ้านซึ่งมีจำนวนเกือบทุกครัวเรือน โดยมีการนำหินทรายบริเวณเชิงเขาแม่แกะสลักเป็นพระพุทธรูปและรูปสลักแบบต่าง ๆ เช่น ทำเป็นผลิตภัณฑ์เลียนแบบของเก่า วัสดุแต่งสวน ใบเสมา ลูกนิมิต วัสดุแต่งสวน เกือบ สำหรับประดับตกแต่งฮวงซุ้ยหรือที่ฝังศพ รูปสิงโตนั่ง ซึ่งส่วนมากใช้ประดับไว้ตรงประตูทางเข้าไปในโบสถ์หรือวิหารต่างๆ ครกและโมสำหรับตำและบดอาหาร ซึ่งบ้านหนองแล้งเป็นแหล่งหินทรายเนื้อดีของจังหวัดลพบุรีที่คนในท้องถิ่นนำมาแกะสลักซึ่งไม่พบในพื้นที่อื่นของจังหวัดลพบุรี

ป่าหนองช้างนอน

ป่าหนองช้างนอน ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลวังเพลิง เป็นพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีสัตว์ป่าอาศัยอยู่อย่างมาก ในอดีตพบว่าเป็นแหล่งที่อยู่ของช้างป่าจำนวนมาก พบหลักฐานว่าในสมัยสมเด็จพระนารายณ์

มหาราชทรงเสด็จมาคล้องช้างด้วยพระองค์เองที่บริเวณป่าหนองช้างนอน นอกจากนี้พื้นที่ป่าหนองช้างนอนยังมีหนองน้ำขนาดใหญ่ที่เป็นแหล่งน้ำสำหรับสัตว์ป่า และเป็นที่มาของการเรียกชื่อ หนองช้างนอน ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะไม่พบช้างป่าในพื้นที่ป่าหนองช้างนอนอีกแล้ว แต่ยังคงพบหลักฐานโครงกระดูกของช้างจำนวนมากในพื้นที่ป่าหนองช้างนอน

โรงไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ ลพบุรีโซลาร์

โรงไฟฟ้าลพบุรีโซลาร์ เป็นโรงไฟฟ้าแสงอาทิตย์ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดลพบุรีบนพื้นที่กว่า 1,400 ไร่ นอกจากการผลิตพลังงานไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์เพื่อจำหน่ายแล้ว โรงไฟฟ้าลพบุรีโซลาร์ ยังเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวด้านพลังงาน โดยภายในจะประกอบด้วยพิพิธภัณฑ์เรื่องราวประวัติศาสตร์ นิทรรศการกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถานการณ์พลังงานของโลก พลังงานสะอาดและความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตไฟฟ้าด้วยแสงอาทิตย์

2. ศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นในอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี

การวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งเรียนรู้เพื่อประเมินศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นของอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี มีผลการศึกษาดังนี้

2.1 คุณค่าทางวัฒนธรรม จากการสำรวจพื้นที่อำเภอโคกสำโรงมีแหล่งเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมที่หลากหลาย เก่าแก่ยาวนาน คนชุมชนเองก็มีการดูแลรักษาสำหรับการใช้ในการสืบสานประเพณี วัฒนธรรมให้แก่คนรุ่นหลังอย่างเหมาะสม

ได้แก่ ประเพณี ขึ้นเขาวงพระจันทร์ นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมกิจกรรมประเพณีในชุมชนให้เป็นที่รู้จักแก่คนต่างถิ่น เพื่อให้คนนอกพื้นที่ได้ศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีของชาวลพบุรี และยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอโคกสำโรงอีกด้วย

2.2 คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นอำเภอโคกสำโรงมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ที่ควรค่าแก่การดูแลรักษาให้คงอยู่หลายแหล่ง เช่น แหล่งโบราณคดีบ้านพรหมหินใต้ แหล่งโบราณคดีบ้านดงมะรุ้ม เป็นต้น ซึ่งเป็นแหล่งค้นคว้าเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ยุคโบราณ และเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของสังคมมนุษย์ในดินแดนของไทย ซึ่งมีความสำคัญต่อการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ในประเทศไทยอย่างยิ่ง

2.3 ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว อำเภอโคกสำโรงมีแหล่งการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายที่นอกจากจะใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการศึกษาแล้ว ยังมีศักยภาพในการประกอบกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เกษตรและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่อำเภอโคกสำโรงควรเป็นกิจกรรมในเชิงทัศนศึกษา ได้แก่ กิจกรรมทัศนศึกษาพื้นที่การตั้งถิ่นฐานมนุษย์โบราณ กิจกรรมเยี่ยมชมแหล่งพลังงานทดแทน หรือการเดินป่าเป็นต้น แต่มีข้อจำกัดจากการศึกษาที่พบว่าพื้นที่ยังไม่เหมาะสมสำหรับการพักค้างแรม ส่วนศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นของอำเภอโคกสำโรงสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้เพราะสามารถเดินทางเข้าถึงได้อย่างสะดวก เพราะตั้งอยู่ใกล้กับถนนพหลโยธินซึ่งเป็นเส้นทางสายหลักและห่างจากตัวจังหวัดลพบุรีเพียง 25 กิโลเมตรเท่านั้น

ตาราง 1 แหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่นอำเภอโคกสำโรงจังหวัดลพบุรี

สถานที่	ประเภทแหล่งเรียนรู้	รูป
1.เขาวงพระจันทร์	ภูมิศาสตร์/ประเพณี ความเชื่อ	
2.เขาตะเกา	ภูมิศาสตร์/ประเพณี ความเชื่อ	

สถานที่	ประเภทแหล่งเรียนรู้	รูป
3.เขาจระเข้	ภูมิศาสตร์/ประเพณี ความเชื่อ	
4.บ้านพรหมหินใต้	โบราณคดี/ ประวัติศาสตร์	
5.แหล่งโบราณคดีดงมะรุม	โบราณคดี/ ประวัติศาสตร์	
6.บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์สมัย พระนารายณ์	ประวัติศาสตร์/ประเพณี ความเชื่อ	
7.แหล่งแกะสลักหินทราย บ้านหนองแล้ง	ภูมิศาสตร์	

สถานที่	ประเภทแหล่งเรียนรู้	รูป
8.ป่าหนองช้างนอน	สิ่งแวดล้อม	
9.โรงไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ ลพบุรีโซลาร์	สิ่งแวดล้อม	

ผลจากการวิจัยเรื่องแหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่น เพื่อใช้ในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี พบว่า แหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นในอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี มีแหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย สามารถใช้เป็นฐานในการเรียนการสอนทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา แหล่งเรียนรู้แต่ละแห่งมีความโดดเด่นในด้านการเป็นแหล่งการเรียนรู้สำคัญ 3 แหล่งได้แก่ 1) แหล่งการเรียนรู้ด้านประเพณีความเชื่อ 2) แหล่งการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ และ 3) แหล่งการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนศักยภาพของแหล่งเรียนรู้เรียนรู้ชุมชนท้องถิ่น ในอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี พบว่าศักยภาพของแหล่งเรียนรู้หลายแห่งมีศักยภาพในการพัฒนา รวมทั้งมีความพร้อมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยเฉพาะด้านคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ ได้แก่ แหล่งโบราณคดีบ้านพรหมหินใต้ และแหล่งโบราณคดีบ้านดงมะรุ้ม และมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

สามารถจัด กิจกรรมทัศนศึกษาพื้นที่การตั้งถิ่นฐานมนุษย์โบราณ กิจกรรมเยี่ยมชมแหล่งพลังงานทดแทน หรือการเดินป่าได้อีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

แหล่งเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง “แหล่ง” หรือ “ที่รวม” ความรู้กิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ในชุมชนที่ ดั้งนั้น การศึกษาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ในชุมชน จึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะก่อประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนและบุคคลภายนอกที่มาใช้ประโยชน์ ที่ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพจากประสบการณ์ตรง ดังนั้นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ไม่ได้มีเฉพาะต่อสมาชิกในชุมชนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงบุคคลทั่วไปและผู้ que ศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และก่อให้เกิดการจารึกข้อมูลชุมชนที่เป็นระบบด้วย การวิจัยในครั้งนี้ได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นเพื่อใช้ในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นเกิดจากลักษณะทางกายภาพของท้องถิ่นได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ ลักษณะธรณีวิทยา ทำให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมความเชื่อด้านสังคมขึ้นในชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาในด้านสิ่งแวดล้อมจากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้ สอดคล้องกับสมบัติ ฤทธิเดช, ประสพสุข ฤทธิเดช, และ จีระนัน เสนาจักร (2553) พบว่าแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเป็นพื้นที่ทางสังคม มีความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก เยาวชน ผู้ปกครอง และครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็น สมาชิกโครงการร่วมกันทำกิจกรรมเรียนรู้ สอดคล้องกับ พจน์ การะเกษ และ จิรวัฒน์ กิติพิเชฐสรณ์ (2560) ที่พบว่าแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นประกอบด้วย ข้อมูลจังหวัด สถานที่ บุคคล ประเพณีและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ และ นงเยาว์ อุทุมพร (2561) ที่พบว่าแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่นในอำเภอบางพลี สมุทรปราการสามารถจำแนกตามกลุ่มได้ดังนี้ ภูมิปัญญาสาขาคหกรรม ได้แก่ ด้านอาหาร สาขาศิลปกรรม ได้แก่ ด้านหัตถกรรม ด้านงานประดิษฐ์ ด้านดนตรี (นาฏศิลป์) สาขาสธารณสุข ได้แก่ ด้านการแพทย์แผนไทย และด้านสมุนไพรพื้นบ้าน สาขากษัตริกรรม ด้านการทำไร่และสาขาอื่นได้แก่ นวัตกรรม

2. ศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่น ในอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี มีความเหมาะสมในการใช้ในการจัดการเรียนรู้ในด้านประเพณีความเชื่อ ด้านประวัติศาสตร์

และ ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลทำให้ผู้เรียนมีความรู้จากประสบการณ์ตรง สอดคล้องกับ เบญจวรรณ ระตา (2551) แหล่งเรียนรู้ของกลุ่มโรงเรียนโปงสา จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีศักยภาพทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากประสบการณ์ตรง สามารถสร้างองค์ความรู้จากปฏิบัติจริงที่ก่อให้เกิดทักษะในการพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ เด่นวิช ชูคันหอม, สุชาติ บางวิเศษ, และ ฉลาด จันทรมสมบัติ (2558) พบว่าการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถสร้างคุณภาพของสถานศึกษาให้ชุมชนมีความเชื่อมั่นไว้วางใจในการส่งลูกหลานเข้ามาเรียน และส่งเสริมบทบาทของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา และการศึกษาของ พยุง ใบแย้ม, พนม พงษ์ไพบูลย์ และ กรณียพล วิวรรณมงคล (2558) ที่พบว่าแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นที่ได้จากการพัฒนามีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม แต่มีข้อจำกัดด้านความสม่ำเสมอในการใช้จัดการเรียนรู้ และขาดการส่งเสริมพัฒนาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น คณะกรรมการสถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องแหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่น เพื่อใช้ในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี เป็นการวิจัยเพื่อสำรวจแหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นของอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี และ เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นของอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี

องค์ความรู้ที่ได้พบว่าการสำรวจรวบรวมแหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นในอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี สามารถใช้เป็นฐานในการเรียนการสอนทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานด้านการศึกษาในพื้นที่และนอกพื้นที่ รวมทั้งเป็นการศึกษาศักยภาพของแหล่งเรียนรู้เพื่อการวางแผนการพัฒนาความพร้อมของแหล่งเรียนรู้สำหรับใช้ในการเรียนการสอนและการสร้างคุณค่าแหล่งเรียนรู้ให้เป็นสถานที่สำหรับส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานด้านการศึกษาควรร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นของอำเภอโคกสำโรงโดยจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบ สำหรับเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาศักยภาพในด้านอื่นต่อไป

แหล่งอ้างอิง

- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2560). *อุดมคติวิทยาลัทธิสัจธรรมศึกษาเพื่อปวงชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เด่นวิษ ชูคันหอม, สุชาติ บางวิเศษ, และ ฉลาด จันทรมบัติ. (2558). รูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 9(1), 153-168.
- นงเยาว์ อุทุมพร. (2561). *การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้บูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ควรประสานความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นร่วมกันอย่างเป็นระบบ

1.3 หน่วยงานท้องถิ่นควรมีการศึกษาการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ในแง่ของการท่องเที่ยว และด้านการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในการสอนในหลากหลายกลุ่มผู้เรียนเพื่อให้ทราบศักยภาพของแหล่งเรียนรู้ของชุมชนว่ามีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนกลุ่มใด

2.2 ควรศึกษาผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการรายวิชาเพื่อส่งเสริมการใช้แหล่งการเรียนรู้ของท้องถิ่นให้มีศักยภาพมากขึ้น

- เบญจวรรณ รัตนา. (2551). การใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเทศบาลดอกเงิน จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- ประยูร วงศ์จันทร์. (2555). วิทยาการสิ่งแวดล้อม. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พจน์ การเกษ และ จิรวัดน์ กิตติพิเชฐสรรค์. (2560). การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา, 11(1), 155-166.
- พยุ่ง ใบแย้ม, พนม พงษ์ไพบูลย์, และ กรณ์ยพล วิวรรณมงคล. (2558). การพัฒนารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในถิ่นที่เหมาะสมเพื่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา. วารสารสารสนเทศ, 14(1), 23-34.
- พิมพ์พันธ์ เดชคุปต์. (2553). การสอนคิดด้วยโครงงาน : การเรียนการสอนแบบบูรณาการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ ฤทธิเดช, ประสพสุข ฤทธิเดช และ จีระนัน เสนาจักร. (2553). แหล่งเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ แบบทางเลือกของเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 4(1), 71-76.